

הרב יחיאל שולמן

בני ברק

ברין "שברים תרועה" בנשימה אחת או שתי נשימות

לתרועה כמנהג ארץ אשכנז וארץ תימן שהיא קול אחד שיש בו רעד חזק. וכן יל"פ לשון ר"ת בתשובה (שם) "שלושה שברים בנשימה אחת עבדינן להו דבמקום תרועה נינהו" דמבואר בדבריו דהא פשיטא דתרועה בנשימה אחת היא].

ד. ובסוכה דף נג: תנן במתני' [כדעת חכמים] דתר"ת נמנה לשלוש תקיעות, ובכרייתא נחלק ר' יהודה וס"ל דחשיב תקיעה אחת. ואמר רב כהנא, [ואתיא כדעת ר' יהודה], אין בין תקיעה לתרועה ולא כלום, ופירש רש"י: "לא היה מפסיק בינתיים אלא כדי נשימה". ולפי"ז אתי שפיר גם לר' יהודה השינוי דעבדינן ביו"ט שחל בערב שבת. אבל מדברי הרמב"ן נר' שפירש שמפסיק פחות מכדי נשימה, דהרמב"ן הקשה (על שיטת ר"ת דשברים תרועה עושין בשתי נשימות) מדעת ר' יהודה דקל וחומר הוא לענין "שברים תרועה" [גם לדידן] דבעינן לעשותם בנשימה אחת (וסיים הרמב"ן "וזהו ק"ו שאין עליו תשובה"). ולפי"ז צ"ל דביו"ט שחל בערב שבת לר' יהודה עבדינן שינוי אחר (אולי מריע מתוך תקיעה). אמנם אם נפרש (עי' להלן) דס"ל לר' יהודה שאינו מפסיק כלל, צ"ל שלא היה שינוי זה ביו"ט שחל בערב שבת.

ה. ומדברי רב אסי (חולין שם) "תוקע ומריע בנשימה אחת", מתבאר דבעלמא עושה תקיעה ותרועה בשתי נשימות. ולדעת רש"י (דלר' יהודה מפסיק כדי נשימה) מתבאר דלחכמים מפסיק בין תקיעה לתרועה יותר מכדי נשימה. [ולענין דיעבד עי' סי' תק"צ ס"ה דיצא]. האמנם דהרמב"ן כתב דלחכמים רשות בידו להפסיק אבל אין זה חיוב.

ו. והמגיד משנה פ"ג ה"ג כתב וז"ל, וממה שכתב ונמצא מנין התקיעות שלושים,

א. הר"ן (ר"ה דף י: בדפי הרי"ף) כתב וז"ל, ומ"מ צריך להזהר לעשות השברים כולן והיבכות כולן בנשימה אחת דשברים ויבכות לדידן ודאי מצוה אחת נינהו כתקיעה ותרועה לרבי יהודה, וכי היכי דלרבי יהודה צריך שיעשה תקיעה ותרועה בנשימה אחת כדמוכח בפרק החליל ה"נ בשברים ויבכות לדידן דמצוה אחת נינהו. [וכו']. ורבנו תם ז"ל כתב בתשובה דשלושה שברים בנשימה אחת עבדינן להו דבמקום תרועה נינהו, אבל ג' שברים ותרועה דתשר"ת לא מסתבר, דגנוחי וילולי כחדא נשימה לא עבדי אינשי, והרמב"ן ז"ל חולק עליו דהא תרועה אחת היא ואין ראוי להפסיק בה, ואע"פ שהן קולות מוחלקין הרי אינן יותר מוחלקין מפשרטה ושברים או תרועה אליבא דרבי יהודה שהוא מצריך לעשותן בנשימה אחת משום דסבירא ליה דמצוה אחת הן, והוא הדין בשברים ותרועה לדידן. עכ"ל.

ב. והרא"ש (ר"ה פ"ד סי' י') כתב וז"ל, ושברים ותרועה יש לעשות בנשימה אחת משום דלמא גנוחי גנח וילולי יליל והכל תרועה אחת הן, ואע"פ שאין דרך האדם לגנוח ויליל בנשימה אחת מ"מ תרועה היא גנוחי ויליל בעינן שתהא התרועה כאחת בלא הפסק. עכ"ל.

ג. והנה בחולין דף כו: היכי תוקע [פירש"י: ביו"ט שבערב שבת, וכו', דבעי שינוי משאר ערבי שבתות, וכו'], א"ר יהודה תוקע ומריע מתוך תקיעה, [פירש"י: "קודם שיסיים התקיעה הוא מריע בסופה"], ורב אסי אמר תוקע ומריע בנשימה אחת, [פירש"י: ומכל מקום מפסיק הוא בינתיים]. [וכו']. עכ"ל הגמ'. [מש"כ רש"י "קודם שיסיים התקיעה הוא מריע בסופה" אולי כונתו

שיטת רש"י ד"ולא כלום" היינו כדי נשימה. ועיין בחזו"א שכתב דמלשון המ"מ לפי מה שפירשו הב"י נר' שמכשיר אף יותר מכדי נשימה, והחזו"א בכל דבריו ס"ל דליכא שיעור ד"כדי נשימה" אלא או יותר מכדי נשימה או פחות, ולפי"ז נקט שתירוצם של הג"א והמרדכי בדעת ר"ת הוא שמפסיק פחות מכדי נשימה, ותמה על תרוה"ד דמוכח בדבריו דלר"ת מפסיק יותר מכדי נשימה, וכ"ז צ"ע דהב"י בודאי פירש דלר"ת מפסיק כדי נשימה ולהחולקים מפסיק פחות מכדי נשימה. - (צ"ב שם מש"כ הב"י על דברי המגיד-משנה, ולפי"ז וכו').

י. ואמנם הבית-יוסף כשזכיר את דעת הרא"ש כותב "ומ"מ מדברי הרא"ש משמע דבעינן שלא יפסיק ביניהם כלל", ומזה דייק החזו"א דלדעת הרא"ש אינו מפסיק אפי' פחות מכדי נשימה, אבל צ"ע דלכ' אינו במשמע שהבית-יוסף מחדש באמצע דבריו חידוש כזה ודלא כדבריו לעיל, ואפשר לפרש כונת הבית-יוסף דלא נימא דהפלוגתא היא דלר"ת מפסיק יותר מכדי נשימה ולהרא"ש מפסיק כדי נשימה, אלא כדמשמע מהרא"ש שאינו מפסיק אפי' כדי נשימה, [ולחא קרי הב"י שאינו מפסיק כלל]. - האמנם דהחזו"א מדייק גם בלשון הרמב"ן (ועוד ראשונים) שלא יפסיק כלל, וצ"ע. (ועי' לשון הרמב"ן בדרשה לר"ה "כלומר קול אחד ממש, שצוה הכתוב להעביר קול אחד שיהיה תחלתו וסופו פשוט ואמצעיתו מרועע").

יא. איברא דקשה לשער במדויק שיעור "כדי נשימה", וצ"ל דכל שהוא בגדר הרגילות חשיב "כדי נשימה", (ואולי אם נושם בפועל שוב חשיב "שתי נשימות" במציאות וצ"ע).

יב. החזו"א (בתחילת סי' קל"ו) הוכיח שלר' יהודה אף לענין דיעבד בעינן "ולא כלום", מדכתבו תוס' ערכין דף י. שאם שהה אחר השברים חוזר לשברים, עכ"ד. ולא הבנתי ראיתו הא התם עדיין לא תקע התרועה. (ומה שהביא החזו"א מדברי הר"ן בשם

נראה שהוא סובר שבסימן תשר"ת יכול הוא להפסיק בין השברים לתרועה רוצה לומר שאין חייב לעשותן בנשימה אחת אלא יכול להפסיק ביניהם, אבל ודאי השברים בנשימה אחת חייב לעשותן שהרי תרועה אחת הן שלשתן, ולא הוצרך רבינו ז"ל לבאר זה כיון שביאר שהן תרועה אחת. וכן דעת הרבה מן המפרשים ז"ל. אבל הרמב"ן ז"ל כתב דשברים ותרועה דתשר"ת כולן תרועה אחת הן דלמא גנוחי וילולי הוא תרועה, הלכך אע"פ שמשונון בקולן אין לו להפסיק ביניהן, ויש לחוש לדבריו. עכ"ל. וצ"ב מש"כ שיכול לעשותן בשתי נשימות, הרי בלשון ר"ת (הובא בר"ן) נר' שצריך לעשותן בשתי נשימות.

ז. ולענין דיעבד לדעת ר"ת נחלקו בזה התרומת-הדשן והבית-יוסף, דהנה התרוה"ד (סי' קמ"ב) כתב, שבמרדכי והגהת אשר"י איתא בשם מהר"ם כר"ת, ולכן אין הכרע, ויתכן שאין יוצא אפי' בדיעבד אם עביד כהשיטה האחרת, ואע"ג שהרא"ש אייתי ראיה מהירושלמי שאם עשה תר"ת בנשימה אחת יצא, י"ל דלר"ת ש"ת גרע והירושלמי איירי בתש"ת או תר"ת דתקיעה ושברים וכן תקיעה ותרועה תרי מילי נינהו וליכא למימר בהו לא עבדי אינשי הכי. עכ"ד. אבל הב"י נקט דאכן מההיא דתר"ת בנשימה אחת יש להוכיח דשברים תרועה בנשימה אחת יצא גם לר"ת, אלא שחושש הב"י למש"כ התרוה"ד שיתכן שלר"ת אינו יוצא בדיעבד.

ח. עוד כתב התרוה"ד, דנשימה אחת פי' שמפסיק מעט רק שלא יעשה נשימה בינתיים, אבל לא יתקע בכח אחד בלתי שום הפסק. והובא בב"י. וכך פסק המשנ"ב. [ולפי"ז בהכרח דלר"ת מפסיק כדי נשימה]. והחזו"א לפי מה שנקט דלדעת הרבה ראשונים אין להפסיק כלל כתב שיש לדחות הראיה מרש"י חולין שם.

ט. והנה הבית-יוסף כתב להדיא שלא יפסיק יותר מכדי נשימה, וזהו לכ' עפ"י מה שפירשו ההג"א והמרדכי את דברי ר"ת עפ"י

תקיעה חשיב תוקע ולא מריע. עכ"ד. ולכ' קשה ע"ז מהתוקע תר"ת בנשימה אחת דיצא, ועי' פמ"ג שתירץ דשאני כאשר גם התקיעה וגם התרועה חיוב. עכ"ד. וכונתו לכ' דמ"מ פשוט להתרוה"ד למילף מתרועה שאינה חיוב לשברים שאינן צורך, דאי לאו הכי אין שום נפ"מ במה שאמרה הגמ' "ולא מריע".

הרמב"ן בהוסיף שבר אחד, צ"ע דהב"ח בהגהותיו לר"ן מתקן "בין שברים לתקיעה" ולא בין שברים לתרועה).

יג. בתרומת-הדשן שם בתוך דבריו כתב, שאם תוקע ש"ת בנשימה אחת, אזי להצד שלא בעינן שברים מתקלקלת התרועה, וזה מוכח מגמ' חולין דף כו: דכשמריע מתוך

מדוע לא בא בן ישי

מקובל בידינו בשם הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג כי בא לתקיעת שופר ביום א' דר"ה לבית הכנסת ונתעוררו הציבור מאוד וגם ביום ב' דר"ה, והמליץ ופי' אז ביום ב' דר"ה לפני תקיעת שופר, "מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם" (שמואל א כ, כז). היינו שהשאלה היא "מדוע לא בא בן ישי" משיח צדקינו לגאלינו מגלות המר הלז, והתשובה היא "גם תמול" ביום א' דר"ה "גם היום" ביום ב' דר"ה, "אל הלחם" כוונתכם רק אל הפרנסה וצרכי הגשמיות, ואין משימים לב על צער וגלות השכינה כביכול, מאריכות הגלות לבקש על הגואל צדק כראוי, כי על כן עדיין בן ישי לא בא לגאול אותנו. (שנר יששכר)

על איחור העני ורכב על החמור

בפסוק "תפלה לעני כי יעטוף", פי' הרה"ק בעל הישמח משה בדרך רמז, כי בתפלת נעילה ראוי להתחנן דייקא על איחור ביאת העני הזה, כי "נעילה" אותיות להעני. (ישמח משה)

על אריכת הגלות

דעו נא אחי ורעי, כי בכל זה לא זה העיקר אשר באנו כהיום יחד לצעוק אל ה' למען צרכינו על הפרנסה וכלכלה וכו', אבל העיקר הוא לשום מגמתינו אל ה' למען כבוד שמו יתברך ויתעלה, אשר עד היכן הוא מחולל בין הגוים, באמרם אי' אלקיהם של ישראל יקום ויושיעם, ועד מתי לא ירחם את יהודא וירושלים ונהי' בגלות, ותכלית בריאת העולם הי', למען יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך וגו', והיום המשפט על הגאולה, כאשר חכתה נפשינו, ועל זה העיקר לצעוק אל ה' מקרב ולב עמוק וכו'. (קדושת יו"ט)